

2. Вахек Й. Лингвистический словарь Пражской школы / Йозеф Вахек. – Москва: Прогресс, 1964. – 350 с.
3. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь / Иосиф Хананович Дворецкий. – Москва: Русский язык, 1976. – 1096 с.
4. Лучкай Михайло. Історія карпатських русинів (том III). Переклад з лат. Ю.М.Сака // Наук.зб. Музею української культури у Свиднику / Михайло Лучкай. – 1986. – т.14, С. 93-259.
5. Лучкай Михайло. Історія карпатських русинів / Переклад з лат. А.М.Ігната та Ю.Сака // Михайло Лучкай. – 1990. – т.16., С. 29-256.
6. Тронский И. М. Историческая грамматика латинского языка / Иосиф Моисеевич Тронский. – Москва: Индрик, 2001. – 591 с.

Summary

After the 17th century the New Romance languages and other vernacular languages started to replace Latin from the colloquial use, but Latin existed a while. Late Latin continued to change, and it diverged more and more from the classical norms in grammar, pronunciation and vocabulary.

УДК 811.111'367.622'373.422

ФРЕЙМОВІ МОДЕЛІ ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ DISTRESS / ДИСТРЕС

Вербицька А. Е.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Стаття присвячена дослідженню структури та змісту емоційного концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. У результаті семантико-когнітивного аналізу лексичних репрезентантів, визначено польову та фреймову структуру зазначеного концепту. Пропозиціональні схеми описують фреймову структуру синонімічних рядів імені концепту. Автором встановлено ядерні та периферійні елементи ситуації дистресу; побудовано прототипну та розширену фреймові моделі ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС. У статті також зазначено семантичні ролі суб'єктів та об'єктів дистресу по відношенню один до одного у ситуації дистресу.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Логіко-психологічний (З. Д. Попова, Й. А. Стернін та ін.) та семантико-когнітивний (М. М. Болдирєв, О. С. Кубрякова, С. А. Жаботинська, Дж. Лакофф, Ч. Філмор та ін.) підходи, які становлять пріоритетну теоретико-методологічну базу сучасних концептуальних студій, опираються на спільне припущення, що у концепті відображені властивості об'єкта

пізнання як онтологічної сутності. Об'єктом нашого дослідження виступає емоційний концепт DISTRESS / ДИСТРЕС, абстрактність якого вимагає поєднання зазначених підходів для досягнення глибшого розуміння. Першим кроком до вирішення проблеми контекстуалізації комунікативної ситуації дистресу у дискурсі постає встановлення статичної природи концепту. Процедура складається з реконструкції когнітивного стереотипного образу переживання емоційного стану індивідом, у якому знання категоризовані у вигляді структур, таких як «концепт», «скрипт», «фрейм», «сценарій», «схема» та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій [11, 5, 6, 4, 8, 7] показує, що емоційний концепт, який об'єктивується за допомогою мовних знаків людини як *homo sentiens*, продуктивно досліджувати через «мову мозку (*lingua mentalis*)» (термін – О. С. Кубрякова [1, с. 90]). М. Мінський стверджує, що кожен емоційний стан – це дещо інший вид мислення [7, с. 622]. Кожен з фундаментальних емоційних станів виникає внаслідок включення/активації одних ресурсів/фреймів та виключення/деактивації інших, змінюючи спосіб мислення [8; 7, с. 620]. Ціллю нашого дослідження постає виявлення фреймів та їх структури, що відображатимуть образи дистресу, його тригерів та поведінки людини у дистресі у однойменній комунікативній ситуації, яка не була об'єктом спеціального вивчення. Інструментами аналізу слугують фреймова семантика Ч. Філмора [3, 2] та теорія семантичних полів Й. Тріра і Л. Вайсгербера [9, 10], сукупність методів яких, а саме, дефініційний, компонентний та метод фреймового аналізу, дозволить встановити прототипні/ядерні (з дефініцій лексеми *distress*) і периферійні (з семантики синонімічних рядів) компоненти ситуації дистресу. Ціль роботи визначає такі завдання: 1) дослідити польову організацію номінативно-дескриптивної лексики, що вербалізує концепт DISTRESS / ДИСТРЕС; 2) визначити слоти у складі дефініцій лексеми *distress* та її синонімів; 3) побудувати прототипну та розширену фреймові моделі досліджуваного концепту.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз семантичного навантаження лексеми *distress* у словникових дефініціях [14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25] дозволяє нам прослідкувати особливості концептуалізації дистресу та змодельовати прототипну фреймову модель. СТАН / ЕМОЦІЯ ДИСТРЕСУ (ЛСВ1: *a feeling of extreme unhappiness* [16]; *the state of being distressed: pain, suffering, discomfort* [COBUILD Am]; *a feeling that you have when you are very unhappy, worried, or upset* [17]) викликаний / -а ПОДІЄЮ / СИТУАЦІЄЮ (ЛСВ3: b. *Suffering caused by poverty*; ЛСВ2: *discomfort caused by disease or injury* [22]; ЛСВ2: *a state of adversity (danger or affliction or need)* [25]; ЛСВ4: *an unpleasant and difficult situation caused by a lack of money, food, or other basic things* [17]), яка є ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ, усвідомлюваною / -им суб'єктом дистресу [Вежбицька, с. 65]. Суб'єкт-АКТАНТ (actor) реагує на ПОДІЮ / СИТУАЦІЮ (РЕАКЦІЯ), суб'єктивно розцінюючи її як складну, неприємну, небезпечну (ЛСВ4: *an unpleasant and difficult situation* <...> [17]; ЛСВ4: *a situation when a ship, aircraft is in danger* [16]), тобто дає їй ОЦІНКУ. АКТАНТ може бути активним учасником-виконавцем дії та

виступати в ролі АГЕНСа (ЛСВ2: *anything that distresses* [COBUILD, Am]; ЛСВ2: *the act of distressing* [COBUILD, Br]) або бути пасивним учасником, який піддається ВПЛИВУ (ЛСВ1: *suffering that affects the mind or body* [19]) на психологічному (ЛСВ1: *psychological suffering* [25]), фізичному (ЛСВ3: *great physical pain* [16]) та психічному / розумовому (ЛСВ1: *mental pain* [COBUILD, Br]; ЛСВ1: *mental suffering* [22]) планах і виступати в ролі ПАЦІЄНСА (ЛСВ2: *the state of being distressed* [COBUILD, Br]). Дистрес виникає через потенційну або реальну ЗАГРОЗУ у дану мить, що означає «можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого, важкого для кого-, чого-небудь» [12], а стражденний потребує негайної допомоги (ЛСВ2: *a very difficult situation <...>* [19]; ЛСВ3: *<...> in need of immediate assistance* [22]; *<...> requiring immediate assistance* [21]; ЛСВ3: *desperate need* [18; 19]; ЛСВ3: *great danger* [17]).

Сполучуваність лексеми *distress* у словникових статтях дає змогу виокремити набір таких семантичних ознак у сталих словосполученнях: семантична ознака «експресивність» мотивує підслот ЗОВНІШНІЙ ВІЯВ слоту РЕАКЦІЯ, наприклад, *signs of distress* – не по собі; світ макітриться, замакітрився (від болю); прояви дистресу, наприклад, *The patient showed no obvious signs of distress* [19]; «суб'єкт = об'єкт дистресу», наприклад, *to distress oneself* – мучитися, страждати; «об'єкт дистресу», наприклад, *to be distressed for smb* – хвилюватись/непокоїтись за когось; *to be distressed about smth* – непокоїтись через щось; «суб'єкт дистресу», наприклад, *to smb.'s distress* – на моє нещастя (лихо), на мою біду, мені на нещастя; *to be in distress* – перебувати у стані дистресу, що мотивує підслот ВНУТРІШНІ ВІДЧУТТЯ слоту РЕАКЦІЯ; «позитивна дія, спрямована на суб'єкт дистресу», наприклад, *to friend in distress* - допомогти другу в біді, *to express deep distress at smth* - висловлювати глибоке співчуття з приводу чогось.

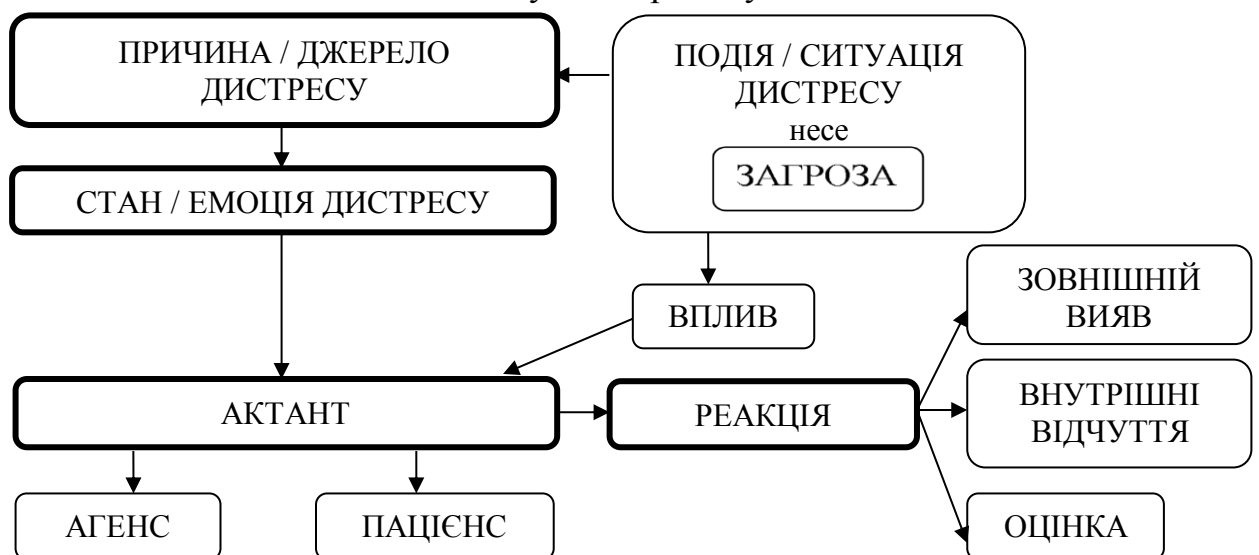

Схема 1: Прототипна фреймова модель ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС

Вибірка синонімів-субстантивів з п'яти словникових джерел [14, 15, 17, 18, 23] та лексичної бази даних WordNet у сукупності становить 283 лексичні одиниці. Синоніми групуються навколо імені концепту / ключового слова-репрезентанта

distress та формують іменниковий номінативний простір (НП) ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС. Внутрішнє розташування субстантивів у полі сформоване у три мікрополя за принципом наявності у словникових дефініціях сигніфікативних вузлів (сем), що представляють групу синонімів у кожному мікрополі та його розширенні. Термін розширення (*extension*) – лінгвокогнітивний механізм, який Дж. Лакофф застосовує в контексті структурування концептуальних метафор [5, с. 34]. У нашому дослідженні розширення представляють диференціальні семи концепту, які уточнюють його змістову частину додатковими ознаками. Пропозиціональні схеми відображають фреймову структуру окремих синонімічних рядів.

1. Мікрополе «Unhappiness, Worry» представлене синонімічним рядом з 18 вербалізаторів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС: *sadness, depression, grief, misery, regret, sorrow, remorse, disappointment, desolation; worry, concern, stress, tension, pressure, anxiety, strain, disquiet, alarm*.

1.1. Розширення «Sadness and Unhappiness» вмотивоване семами «сум», «нещастя» у ЛСВ1 лексеми *distress* [17] та репрезентоване 8 вербальними виразниками: *sadness, depression, grief, misery, sorrow, remorse, disappointment, desolation*, що експлікують: 1) спектр почуттів людини у стані дистресу, які вказують на **комплексність** емоції, а саме, *sadness, depression, misery, sorrow* означають СТАН чи якість почуття «суму, смутку, журби», «депресії; смутку», «страждання; горя; муки», «смутку, горя; скорботи» та 2) відповідну ПОДІЮ (*event*). Прикладами першої групи є *sadness (the condition or quality of being sad* [25]); *depression* (ЛСВ3: *the condition of feeling sad or despondent* [22]; ЛСВ1: *a feeling of being extremely unhappy* [17]). Схема значення вербалізаторів дистресу представлена пропозицією [ДЕХТО: експірієнцер (людина) перебуває в ДЕЩО: контейнер (дистрес)]. Прикладами другої групи є лексеми: *grief* (ЛСВ2 а.: *deep and poignant distress caused by or as if by bereavement* [18]) - «горе; сум; глибокий і болісний дистрес з приводу тяжкої втрати (смерті)»; лексема *remorse* (ЛСВ1: *a gnawing distress arising from a sense of guilt for past wrongs* [18]) засвідчує муки (докори) сумління / каяття – почуття провини ЕКСПІРІЄНЦЕРОМ із-за того, що він щось вчинив неправильно у минулому, є винуватцем та першопричиною свого емоційного стану дистресу; лексема *disappointment* (ЛСВ1: *unhappiness from the failure of something hoped for or expected to happen* [17]; ЛСВ2: *one that disappoints* [18]) вказує на розчарування, оскільки очікування чи сподівання експірієнцера не виправдались, хтось чи щось не виправдали очікувань експірієнцера; лексема *desolation* (ЛСВ1: *extreme sadness caused by loss or loneliness* [19]) позначає безутішний розпач; скорботу із-за втрати; самотність. Пропозиціональна схема другої групи вербалізаторів має вигляд [ДЕЩО: подія діє на ДЕХТО: пацієнс]. Лексема *regret* (ЛСВ1: *a feeling of sadness about something that has happened* [17]) означає жалкування про подію, що трапилась, або про скоєний вчинок. У цьому прикладі подія або вчинок мають першопочатково нейтральну конотацію (*something that has happened, they have done*). Оцінка експірієнцером визначає його емоційну реакцію на подію та її оцінку як поганої (*bad*). Приклад вказує також на

референцію події, яка уже відбулась, у минуле, а результат, на який орієнтований дистрес, у теперішнє, що простежуємо у часовій формі Present Perfect Simple дієслів.

1.2. Розширення «Feeling of Worry» співвідносимо з семою «тиск, здавлювання; напруга, натяг; тиск, примус» ЛСВ1 лексеми *distress* [17]. Семантика синонімічного ряду (9 лексем) *worry, concern, stress, tension, pressure, anxiety, strain, disquiet, alarm* [17] виявляє додаткові семантичні ознаки, що наповнюють зміст концепту DISTRESS / ДИСТРЕС. Дистрес корелює з такими почуттями та їх ПОДІЙними аспектами як а) *worry* (ЛСВ4: *the state or feeling of anxiety and unhappiness caused by the problems that you have or by thinking about unpleasant things that might happen* [14]; ЛСВ1: *a feeling of concern about something bad that might happen* [19]), що значить хвилювання, тривогу, нещастя із-за існуючих проблем або ж внаслідок думки про неприємні / погані речі, які можуть трапитись; б) *concern* (ЛСВ1: *a feeling of worry about something, especially one that a lot of people have about an important issue* [17]; ЛСВ2: *a feeling of worry about something important to you or that involves you* [16]) означає занепокоєння, турботу з приводу важливої теми, яка хвилює багатьох; а також містить особистісний аспект / має високий ступінь залученості, оскільки об'єкт емоції є важливим для суб'єкта або безпосередньо стосується його. Чинник дистресу має вплив не лише на одну особу, а на ту кількість людей, для якої він є суттєвим (приклад, ЛСВ лексеми *concern*). Характеристика події концептуалізується схемою [ДЕЩО: подія є ТАКА (*difficult, bad, unpleasant, complicated*)]. Наступна група прикладів відображає ТИСК, який чинять події на суб'єкт дистресу - ПАЦІЄНС, а саме, с) *stress* (ЛСВ1: *a worried or nervous feeling that stops you relaxing, caused, for example, by pressure at work or financial or personal problems* [17]); *tension* (ЛСВ1: *the feeling of being so nervous or worried that you cannot relax* [17]) означають «тиск, натиск, напругу, яка перешкоджає розслабленню/відпочинку та спричинена тиском на роботі, фінансовими та особистими проблемами»; «напруженість, напружені роздуми або переживання, напружений стан»; d) *pressure* (ЛСВ1: *a worried feeling that you get when you have to deal with a difficult or complicated situation* [17]; ЛСВ3: *if there is pressure on a person, someone is trying to persuade or force them to do something* [14]) означає «вплив; натиск». Семантика лексем виявляє семантичну ознаку «негативна дія, спрямована на суб'єкт» та активує відповідний слот ДІЯ у фреймі. Суб'єкт / ПАЦІЄНС піддається ТИСКУ, якщо його намагаються у чомусь переконати чи змусити щось робити, тобто чинять моральне або/і фізичне насилля. Пропозиціональна схема має вигляд [ДЕХТО ДЕЩО: агенс (людина, подія) чинить ДЕЩО (тиск) на ДЕХТО: пацієнс (людина)]. Подальші приклади становлять групу, що експлікує ЗАГРОЗУ, яку передчуває суб'єкт дистресу на підставі реальних фактів чи безпідставно. Наприклад, е) *anxiety* (ЛСВ1 b.: *mentally distressing concern or interest* [18]; ЛСВ1: *a worried feeling you have because you think something bad might happen* [17]) означає «занепокоєння, боязнь, стан безпричинного страху, почуття болісного неспокою»; f) *strain* (ЛСВ1: *a state of uneasiness or tension caused by apprehension of possible future misfortune, danger*; ЛСВ3: *common after a very distressing experience* [14]; ЛСВ1: *mental pressure or worry caused by a difficult*

situation [17]) – «напруження; навантаження, перевантаження; перевтома»; g) *disquiet* (ЛСВ1: *a feeling of being very worried or nervous* [17]) – «занепокоєння, хвилювання; тривога; погані передчуття»; h) *alarm* (ЛСВ1: *fear or worry that something unpleasant or dangerous might happen* [17]) – «тривога». Експірієнцер розцінює ситуацію, що викликає дистрес, як важку/складну, тобто таку, що «несе з собою всілякі незгоди, труднощі, страждання»; «пов'язану з фізичним чи розумовим напруженням, великими турботами або неприємностями»; «несприятливу, сповнену труднощів, нестатків, горя» (приклади ЛСВ *pressure, strain*). Отже, для другої групи лексичних виразників характерна пропозиціональна схема [(ДЕЩО: агент (загроза) діє на ДЕХТО: пацієнс]. Експірієнцер втрачає спокій через мисленнєвий процес чи інтуїтивне передчуття чогось поганого, неприємного чи небезпечного, що позначає фактор *невизначеності* – точно не встановленого джерела дистресу на периферії ЕК. На невизначеність та на *низький ступінь вірогідності (менше 50 %)* дії / того, що щось погане, неприємне чи небезпечне для суб'єкта здійсниться, вказує також модальне дієслово *might*, що належить до лексико-граматичних засобів категорії суб'єктивної модальності та виражає ставлення мовця-суб'єкта до дії.

2. Мікрополе «Suffering» узгоджуємо з семами відповідно до нижчеподаних розширень «страждання, що впливає на мислення», «страждання, що впливає на тіло», виокремлених відповідно до ЛСВ1 лексеми *distress* [19].

2.1. Розширення «Psychological/Mental Suffering» представлене синонімічним рядом з 9 лексем: *painfulness, pain, anguish, torture, torment, self-torment, self-torture, tsoris, wound* [25]. Група синонімів згідно лексикографічних джерел описує дистрес як «горе, біду, лихо, страждання», а саме душевне та емоційне страждання (*hurt, suffering, painfulness, pain*), інтенсивне психічне страждання, муку, біль – *extreme mental distress (anguish, torture, torment)*, травму у переносному значенні, тобто внутрішні страждання, заподіяні почуттям чи гордості (*wound*). У цю групу входить синонім *tsoris*, що походить з єврейської мови та означає проблеми та страждання [25]. Значення дистресу як страждання, покладеного суб'єктом переживання на самого себе, самобичування, самокатування – *self-imposed distress (self-torment, self-torture)* репрезентуємо схемою [ДЕХТО 1: агент діє на ДЕХТО 1: пацієнс], у якій ролі АГЕНСа та ПАЦІЄНСа збігаються (АГЕНС = ПАЦІЄНС). У семантиці лексем-синонімів, таких як *anguish* (ЛСВ1: *extreme unhappiness caused by physical or mental suffering* [13]); *torture* (ЛСВ1: *an act of deliberately hurting someone in order to force them to tell you something, to punish them, or to be cruel* [16]); *torment* (ЛСВ1: *severe mental or physical suffering*; ЛСВ2: *someone or something that makes you suffer a lot* [16]); *wound* (ЛСВ2: *a feeling of emotional or mental pain that you get when someone says or does something unpleasant to you* [16]), прослідковуємо залежність емоційного стану особи – ПАЦІЄНСа від вчинків іншої особи – АГЕНСа, яка становить ЗАГРОЗУ («груба, зухвала обіцянка заподіяти яке-небудь зло, неприємність; погрожування» [12]), навмисне прагнучи завдати болю ПАЦІЄНСу, зчинивши насилля над його волею та заподіявши фізичного болю (АГЕНС ПАЦІЄНС). Ці відношення представляємо пропозиціональною схемою [ДЕХТО

1: агент діє на ДЕХТО 2: пацієнс]. У межах даного розширення образ душевного болю накладений на образ фізичного, що пояснюємо витоками душевного болю з єдиного чуттєвого досвіду, який переноситься на емоційний.

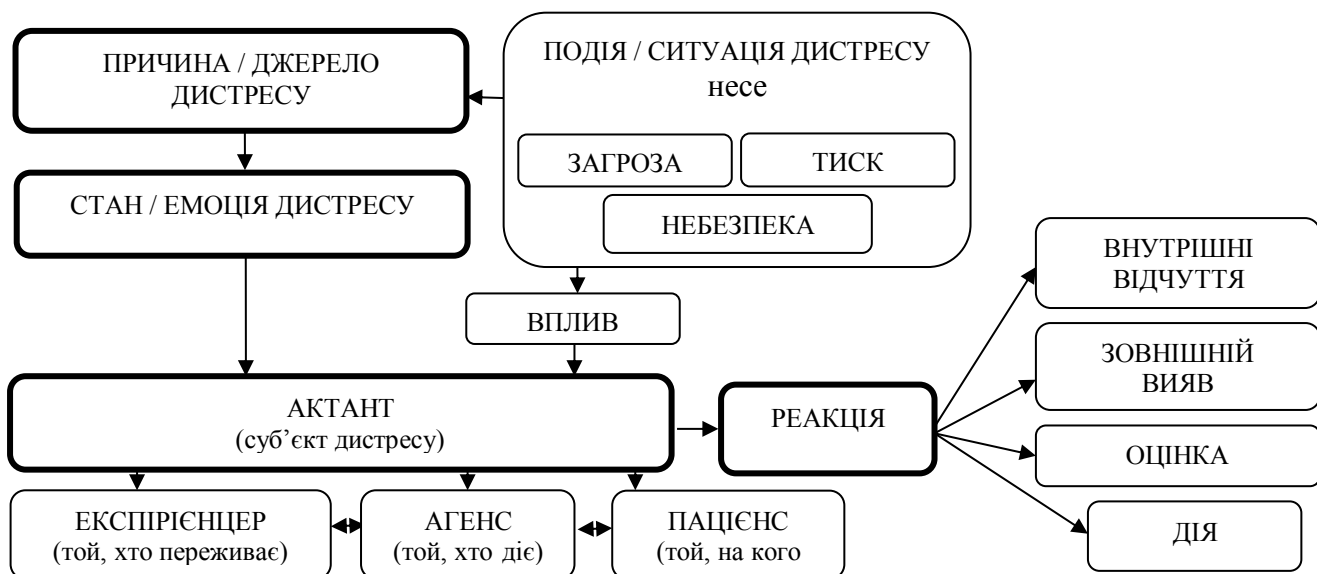
2.2. Розширення «Physical Pain» містить СР з 22 лексичних репрезентантів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС [17], які розподіляємо на групи синонімів, що позначають переживання горя-страждання на фізичному рівні у вигляді опозицій – взаємопротиставлених ознак «слабкий :: сильний біль» (*ache, discomfort, tingle :: agony, anguish, neuralgia, pang, torment, torture*), «тривалий :: тимчасовий біль» (*ache :: smart, twinge*) і групи «раптовий біль» (*pang, pinprick, prick, spasm, stab, sting, twinge*) та має вигляд схеми [ДЕЩО: контейнер (біль/страждання/дистрес) є ТАКИЙ].

3. Мікрополе «Adversity» поєднано семами «скрутна ситуація» відповідно до ЛСВ 2 лексеми *distress* та «стан небезпеки» – ЛСВ 3 лексеми *distress* [19].

3.1. Розширення «Danger» співвідносимо зі значенням «стан небезпеки на кораблі, у літаку чи ін., у край скрутний стан / лихо, біда, нещастя» та представлене синонімічним рядом з 8 лексем: *risk, difficulty, peril, jeopardy, endangerment [14], harm's way, imperilment, trouble [18]*. Лексеми імплікують НЕБЕЗПЕКУ, що означає «можливість якогось лиха, нещастя, якоїсь катастрофи, шкоди і ін.» або «стан, коли кому-, чому-небудь щось загрожує» [12]. Суб'єкт дистресу наражений на НЕБЕЗПЕКУ унаслідок певних дій чи способу дій, що піддають / наближають його до проблем, втрати, (майнових) збитків чи тілесних ушкоджень, травми, наприклад, *peril* (ЛСВ1: *exposure to the risk of being injured, destroyed, or lost [18]* та смерті. У даному розширенні спостерігаємо **вищий ступінь вірогідності** реалізації наслідків для суб'єкта, закодований у лексемних значеннях синонімів *risk* (ЛСВ1: *if there is a risk of something unpleasant, there is a possibility that it will happen [14]*) та *jeopardy* (ЛСВ1: «*exposure to or imminence of death, loss, or injury*» [18]). Схематично цей СР представлений так: [ДЕЩО: агент (небезпека) діє на ДЕХТО: пацієнс]. Синонім *difficulty* (ЛСВ1: *the quality or state of being hard to do, deal with, or understand [18]*) вказує, що особі у стані дистресу складно зрозуміти усю скрутність ситуації (сфера мислення) та справитись з труднощами (сфера діяльності).

Об'ємний СР становлять 26 субстантивів: *accident, blowout, breakdown, bump, car crash, collision, crash, fender-bender, flat, pile-up, puncture, rollover, RTA (road traffic accident), shipwreck, shunt, skid, smash, smash-up, SMIDSY ('Sorry Mate, I Didn't See You' - an occasion when a cyclist is knocked off their bike by a motorist who didn't see them in time), stall, whiplash, wreck, wreckage, write-off, derailment, prang [17]*, компонентний аналіз яких дає змогу деталізувати розширення «Danger» підвидами небезпечних ситуацій, пов'язаних з засобами пересування (*cycle, ship, motorbike, car, plane, train*), а саме: пошкодження частини транспорту (*tyre bursts, a hole in a tyre, engine stops working*), зіткнення з перешкодою (*ship hits the rock, two or more vehicles crash into each other*). На появу дистресу впливають фактори швидкості, раптовості, потужності (*violently*), неконтрольованості ПАЦІЄНСом ситуації (*uncontrolled slide*). Наслідками є ураження частин тіла при аварії (*a serious injury affecting your neck*), складні за силою травми і ушкодження (*serious injury, badly/severely damaged*).

3.2. Розширення «Need» співвідносимо зі значенням «неприємна/скрутна ситуація через нестачу грошей, їжі та інших життєво необхідних речей» - ЛСВ 4 лексеми *distress* [17]. СР (5 лексем) вказує на значення дистресу як: напасть, лихо, нещастя; скрута, що трапляється у разі нещасливої пригоди (*a ship in distress*); тяжке соціально-економічне становище народу, країни, (*adversity, hard knocks, hardship, pressure, throe*), що завдають людині страждання. У СР (9 лексем) *crisis, battle, nightmare, ordeal, hell, tragedy, quagmire, worst-case scenario, stress* [17] домінантною виступає **ситуативність** дистресу, яку простежуємо у дефініціях вербалізаторів ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС з MED: *battle* (ЛСВ1: *a situation in which someone is trying very hard to deal with a difficult situation*); *ordeal* (ЛСВ1: *an extremely unpleasant experience, especially one that lasts for a long time*); *quagmire* (ЛСВ1: *a situation that is so difficult or complicated that you cannot make much progress*); *stress* (ЛСВ1: *a situation that makes you feel stress*); *worst-case scenario* (ЛСВ1: *a situation that is the worst one that you can imagine*); *tragedy* (ЛСВ1: *a bad situation that makes people very upset or angry*). СР збагачує пропозиціональну схему [ДЕЩО: подія є ТАКА (difficult, bad, unpleasant, complicated)] новими пропозиціями, адже ситуацію розцінюють також як термінову, небезпечну, жахливу (*urgent, dangerous, frightening*), що має ознаки найвищого ступеня інтенсивності (*extremely unpleasant / difficult, the worst*) та тривалості (*lasts for a long time*). Водночас, ЕКСПІРІЄНЦЕР = АГЕНС докладає максимум зусиль для того, щоб побороти труднощі, хоч йому і не вдається досягти великого успіху у поліпшенні становища. У СР (15 лексем) *trouble, trial, difficulties, poverty, misery, hard times, hardship, straits, misfortune, calamity, privation, destitution, ill-fortune, ill-luck, indigence* [14] прослідковуємо приклади скрутних ситуацій, що виступають ПРИЧИНОЮ / ДЖЕРЕЛОМ ДИСТРЕСУ: обмеження або відсутність засобів для існування, їжі, притулку, бідність, злидні, несприятливі обставини, невдачу.

Схема 2: Розширена фреймова модель ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Вербалізатори ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС об'єднані у іменниковому номінативному просторі у три мікрополя, вмотивованих семним складом імені концепту, та шість розширень. У межах мікрополів синонімічні дефініції ЕК виявляють спектральність / кластерність людських почуттів під час перебування у емоційному стані дистресу та подійність емоції, що дозволяє нам віднести ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС до типу емотивно-подійних концептів. Синоніми уточнюють периферійний зміст ЕК інформацією про фактори невизначеності та ризику, ситуативність, ступінь вірогідності події (низький, вищий), відповідальність експерієнцера за його емоційний стан, накладання образів фізичного та душевного болю. Дефініційний та компонентний аналіз імені концепту *distress* уможливили виокремлення слотів та підслотів – стереотипних елементів ситуації дистресу та побудову прототипної фреймової моделі ЕК DISTRESS / ДИСТРЕС. Аналіз синонімічних рядів дозволив розширити фреймову модель додатковими елементами та визначити семантичні ролі, які виконують суб'єкти та об'єкти дистресу по відношенню один до одного у контекстуальній ситуації дистресу. Подальші розвідки стосуватимуться співвіднесення реальної комунікативної ситуації дистресу у англomовному медіадискурсі з її ідеальними моделями (фреймами) в англomовному медіадискурсі.

Література

1. Кубрякова Е. С., Демьянков В. В., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общ. ред. Е. С. Кубряковой. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 246 с.
2. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: [б. и.], 1988. – Вып. 23. – С. 52-92.
3. Fillmore Ch. J. Scenes-and-frames semantics / Ch. J. Fillmore // Linguistic Structures Processing / ed. By A. Zampolli, 1977. – P. 55-81.
4. Kövecses Z. Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling / Z. Kövecses. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 223 p.
5. Lakoff G. and Johnson, M. Metaphors we live by / G. Lakoff and M. Johnson. - Chicago: University of Chicago Press, 1980. – 242 p.
6. Lakoff G. and Johnson M. Philosophy in the Flesh: the Embodied Mind & its Challenge to Western Thought / G. Lakoff and M. Johnson. – New York: Basic Books, 1999. – 640 p.
7. Minsky M. A Framework for Representing Emotional States / Handbook of emotions / edited by Michael Lewis, Jeannette M. Haviland-Jones, Lisa Feldman Barrett. — New York: The Guilford Press, 3rd ed., Chapter 38, 2008. – P. 618-627.
8. Minsky M. The Emotion Machine: Commonsense Thinking, Artificial Intelligence, and the Future of the Human Mind / M. Minsky. – New York: SIMON & SCHUSTER, 2006. – 372 p.

9. Trier J. Zur Geschichte und Theorie des sprachlichen Feldes / J. Trier. – Darmstadt: Wiss. Buchgesellschaft, 1973. – 502 S.
10. Weisgerber B. Die Bedeutung der Wortfeldtheorie für die Erforschung und Erforderung des Spracherwerts / B. Weisgerber // Wirkendes Wort, 1989. – S. 281-294.
11. Wierzbicka A. Emotions across Languages and Cultures: Diversity and Universals / Anna Wierzbicka. University Press, UK, Cambridge, 1999. – 349 p.

Лексикографічні джерела:

12. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
13. Cambridge Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access: <http://dictionary.cambridge.org/>
14. Collins English Dictionary and Thesaurus (CED) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
15. English Oxford Living Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oxforddictionaries.com/>
16. Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/distress>
17. Macmillan English Dictionary (MED) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.macmillandictionary.com/>
18. Merriam-Webster's Dictionary and Thesaurus [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.merriam-webster.com/>
19. Merriam-Webster's Learner's Dictionary [Electronic resource]. – Mode of access: <http://learnersdictionary.com/>
20. Oxford Learner's Dictionary (OALD) [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/distress_1?q=distress
21. Random House Kernerman Webster's College Dictionary (RHKWCD), 2010 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.kdictionaries-online.com/DictionaryPage.aspx?ApplicationCode=18>
22. The American Heritage Dictionary of the English Language (AHDEL) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://ahdictionary.com/word/search.html?q=distress>
23. The American Heritage Roget's Thesaurus [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.thesaurus.com/Roget-Alpha-Index.html>
24. The Free Dictionary: Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.thefreedictionary.com/>
25. WordNet Search – 3.1 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn>

Summary

The paper studies the structure and content of the emotion concept DISTRESS. Resulting from the cognitive semantic analysis of the lexical units, which represent the

aforementioned concept, the author defined the field and frame structures of the emotion concept DISTRESS. Propositional schemas described a frame structure of synonymic sets. Nuclear and peripheral elements of the distress situation were established. Prototypical and extended frame structures of the emotion concept DISTRESS were reconstructed. The paper also focuses on the subject-object relationships and their semantic roles in the distress situation.

УДК 811.112.2'373.46

КВАНТИТАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВЖИВАННЯ НІМЕЦЬКИХ ХРИСТІЯНСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ФАХОВИХ ТЕКСТАХ

Вереш М.Т., Синьо В.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Одним із важливих аспектів аналізу фахових текстів виступає виявлення відповідних кількісних параметрів термінологічних одиниць. На думку Б.Н. Головіна, дослідження кількісних параметрів термінів у фахових текстах впливає із “об’єктивної наявності у мові кількісних ознак та характеристик” [3, с.11]. Кількісні параметри мови досліджували, зокрема, В.В. Виноградов, Б. де Куртене, М.М. Петерсон, О.М. Пешковський, Є.Д. Поліванов, Ф.А. Циткіна та інші. На думку В.В. Виноградова, “у різних стилях книжкової та писемної мови, а також у різних стилях і жанрах частота вживання різних типів слів неоднакова. Дані, отримані в цій галузі, допомогли б з’ясувати структурно-граматичні, а також частково і семантичні розбіжності між стилями” [2, с. 32].

Мета дослідження. Дослідження використання кількісних підрахунків у лінгвістиці має як теоретичне, так і практичне значення. Теоретичне значення цих методів надає не тільки “більшої ваги і авторитетності, доказовості мовознавчим висновкам, але вони здатні розкрити такі закономірності будови мови та мовлення, які без них розкрити неможливо, перевірити і часто відкинути такі загальноприйняті твердження, існування яких можливе було лише внаслідок недостатнього проникнення в глибину структури мови” [4, с. 14]. Дослідження такого характеру направлені на “встановлення статистичних характеристик мови (коло сполучуваності одиниць нижчого рівня при утворенні одиниць вищого рівня), а також знаходження статистичних характеристик мовлення в цілому та його функціонально-стилістичних і авторських різновидів” [4, с.13]. З практичної точки зору кількісні параметри, зокрема визначення частотності вживання